

ИКОНОМИЧЕСКИТЕ РЕГИОНИ НА КИТАЙСКАТА НАРОДНА РЕПУБЛИКА: ЮЖЕН РЕГИОН

Илиян Матеев

Великотърновски университет, България

ECONOMIC REGIONS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA: THE SOUTHERN REGION

Iliyan Mateev

University of Veliko Turnovo, Bulgaria

Abstract: The article explores the development of the southern region of the People's Republic of China from the late 1970s to the present day.

Keywords: China, Economic Regions, South Region

След началото на икономическите реформи от декември 1978 г. в Китай се прилага нова концепция на икономическо райониране с цел усъвършенстване на териториалното планиране, според която се формират три големи икономически зони: Източна, Централна и Западна. През 90-те години трите мегазони са преобразувани в четири икономически макрорегиона: Североизточен, Източен, Централен и Западен, които в началото на XXI век бяха преобразувани в седем икономически региона: **Североизточен, Северен, Източен, Централен, Южен, Северозападен и Югозападен.**

1. Североизточният регион съвпада с територията на историческата област Манжурия и включва провинциите Хейлундзян, Джилин и Ляонин.
2. Северният регион включва градовете на централно подчинение Пекин и Тианджин, провинция Хъбей и автономния район Вътрешна Монголия.
3. Източният регион включва град на централно подчинение Шанхай провинциите Шандун, Дзянсу, Джъдзян и Фудзиен.
4. Централният регион включва провинциите Шанси, Хънан, Хубей, Хунан Анхуей и Дзянси.

5. Северозападният регион включва провинциите Шънси, Гансу, Цинхай, Нинся-Хуейския автономен район и Синдзян-Уйгурския автономен район.
6. Югозападният регион включва града на централно подчинение Чунцин, провинциите Съчуан, Юннан, Гуейджоу и Тибетския автономен район.
7. Южният регион включва провинциите Гуандун, Хайнан, специалните административни райони Хонконг и Макао, както и Гуанси-Чжуанския автономен район.

Южният регион има изключително изгодно географско положение заради общата си граница с „новите територии“ Хонконг и Макао, както и близостта си с Тайван. Климатът е по-топъл от този във всяка друга част на Китай – субтропически в Гуандун, Гуанси-Чжуанския автономен район и северната част на Хайнан, и тропически в южната част на Хайнан, благоприятстващ отглеждането на 2 – 3 реколти ориз годишно, цитрусови плодове, захарна тръстика, банани и ананаси. Развито е и производството на аквакултури.

През юли 1979 г. на Втората сесия на 5-о Общокитайско събрание на народните представители (ОСНП) се приема Закон за съвместните предприятия с китайски и чуждестранен капитал. След приемането на закона Държавният съвет оповестява съответните нормативни актове, отнасящи се до условията, автономията и преференциите на чуждестранния капитал в Китай. Тук са включени конкретни въпроси относно чуждестранните инвестиции и внасяното оборудване, заплащането на труда, използването на работните площадки, печалбата, производствената дейност. Отново през юли ЦК на ККП и Държавният съвет одобряват докладите на партийните комитети на провинциите Гуандун и Фудзиен. Взема се решение двете провинции да станат експериментална база за провеждане на специална гъвкава политика във връзка с чуждестранния капитал. Допълнително се взема решение градовете Шънджън и Джухай поради близостта си с Хонконг и Макао да бъдат обявени за „**особени експортни райони**“. През май 1980 г. в провинциите Гуандун и Фудзиен се създават „**особени икономически райони**“, които разполагат с по-голяма автономия от останалите райони. (Стефанов и Колева 2015, 229 – 230)

Освен Шънджън и Джухай през 1980 г. статут на **специални икономически зони** получават Шантоу (Гуандун) и Сямън (Фудзиен). За кратко време четирите специални икономически зони, и на първо място Шънджън, се превръщат в силно развити икономически райони, което дава очаквания тласък за ускорен икономически възход на цялата страна.

Общото развитие на експортно-ориентираните райони е следвало линията на всестранност, но при изразено предпочитание към промишлеността, което е обяснимо. Като водещ отрасъл в стопанството, единствено чрез нейната модернизация е можело да се стигне до издигане общото ниво на развитие не само на отделния район, но и на цялата икономика. Въпросът е бил главно да се създадат всички необходими условия за привличане на чуждия капитал в страната, и то при предварително направени пълни пресмятания и при максимална предвидливост, в някаква степен намерила място и в самия държавен план. (Попов 2011, 104)

През 1984 г. Китай предостави на 14 пристанища статут на **отворени крайбрежни градове**¹, сред които два от Гуандун – Гуанджоу и Джандзян, а през 1988 г. целият остров Хайнан получава статут на специална икономическа зона. (Wu 2005, 296)

Гуандун (113.5 млн.д. – 8.1 % от населението на КНР; 179.8 хил. км²) е най-многобройната провинция на КНР. Тя е също така на първо място в Китай по обем на номиналния БВП – 1560.8 млрд. US\$ и на шесто по БВП на човек от населението – 13651 US\$ (след Пекин, Шанхай, Дзянсу, Джъдзян и Фудзиен). Въпреки че Шанхай най-често се сочи като пример за успеха на икономическата реформа, всъщност Гуандун е най-удачният пример за това. Провинцията дава 11 % от националния номинален БВП.

Политиката на отворени врати, провеждана от 1980 г. насам, коренно промени икономиката на провинцията, която се възползва от излаза на море, близостта с Хонконг и Макао, както и от историческите връзки си с т. нар. „**отвъдморски китайци**“, живеещи в страните от Югоизточна Азия (над 90 % са емигранти от Гуандун и Фудзиен; около 3/4 от населението на Сингапур, 1/4 на Малайзия и 1/6 на Тайланд).

Икономическата мощ е съсредоточена в района на Делтата на Перлената река (Големият залив), която заема 22 % от територията на провинция Гуандун. Тук живее 60 % от населението на провинцията, формирайки една от най-големите градски агломерации не само в Китай, но и в света. В състава ѝ влизат девет големи града от провинция Гуандун², САР Хонконг и САР Макао.

Столицата **Гуанджоу** (Кантон) е важен политически, икономически и културен център. Неформална столица на Южен Китай. През 2019 г. населението на града е наброявало 14.9 млн.д., живеещо върху площ от 7.43 хил. км². Градът се намира само на около 120 км северозападно от

¹ Далиен, Цинхуандао, Тиендзин, Янтай, Циндао, Лианунганг, Нантун, Шанхай, Нингбо, Уънджоу, Фуджоу, Гуанджоу, Джандзян и Бейхай.

² Гуанджоу, Шънджън, Дунгуан, Фошан, Хуйжоу, Дзянмън, Жаоцин, Жонгшан и Джухай.

Хонконг, има повече от 2200 г. история и е с огромно културно влияние в Южен Китай. В него повечето население не говори официалния за КНР „мандарин“, а местния кантонски диалект.

Местоположението на Гуанджоу в Делтата на Перлената река отдавна е осигурило позицията на града като южна врата на континентален Китай. В миналото е бил важен пункт от древния китайски морски копринен път. През 1713 г. Британската източноиндийска компания започва тук търговията си с Китай, а Кантон (Гуанджоу) дълго време остава единствено външноотърговско пристанище на Поднебесната империя.

От 1957 г. ежегодно се провежда през април и октомври Кантонският панаир, който е най-големият и най-важният в Китай и е важно събитие за Гуанджоу.

През 2018 г. секторът на услугите има дял от 71.7% в БВП на Гуанджоу. Този на индустрията е бил 25.4%, като трите основните индустриални отрасли са автомобилостроенето, електрониката и нефтохимическата промишленост.

Guangzhou Automobile Group Co., Ltd. (GAC) е китайски автомобилен производител, чийто контролен пакет акции са собственост на общината на Гуанджоу. GAC е основана през 1997 г. и е част от основаната през 1955 г. и преобразувана в холдинг през 2005 г. Guangzhou Automobile Industry Group Co., Ltd. (GAIG). Компанията е сред десетте най-големи автомобилни производители в Китай, като пред нея са SAIC Motor (Шанхай), Motor Group Dongfeng (Ухан), FAW Group Corporation (Чанчун), Changan Automobile (Чунцин) и BAIC Group (Пекин). Производството ѝ през 2019 г. надхвърли 3 млн. леки автомобили. GAC е създала съвместни предприятия с няколко чуждестранни автомобилни производители – „Хонда“, „Тойота“, „Мицубиши“ и „Исузу“ от Япония, и „Фиат-Крайслер“ от Италия/САЩ. За да намали зависимостта си от чуждестранни марки, GAC се фокусира върху продажбите на собствените си марки автомобили. (Nikkei Asia 2020, 14.04.2020 г. < <https://asia.nikkei.com/Companies/Guangzhou-Automobile-Group-Co.-Ltd2>>)

Гуанджоу се гордее с модерна инфраструктура, включително третото най-натоварено по отношение броя на пътниците (след Шанхай и Пекин) и четвърто по отношение обема на товарите (след Хонконг, Шанхай и Пекин) международно летище в КНР, петото по товарооборот пристанище в света (след Нингбо-Джоушан, Шанхай, Сингапур и Суджоу). Градът е най-големият железопътен център в южната част на Китай.

Гуанджоу заема трето място в КНР по брой на високотехнологичните предприятия (над 11 000) и е най-важният образователен и университетски център в провинция Гуандун. Най-престижни са Университетът „Сун

Ятсен“ и Южнокитайският технологичен университет, които са сред 36-те китайски ВУЗ-а от клас А.

В Бялата книга за бизнес-средата в Китай от 2018 г., публикувана от Американската търговска камара в Южен Китай, се посочва, че Гуанджоу е най-популярният за инвестиции град в Китай. Към началото на 2018 г. в него са се установили над 30000 чуждестранни предприятия. Като цяло 297 от 500-те компании в класацията на Fortune – Global 500 са създали 921 проекта в Гуанджоу, а 120 от тях имат седалище или регионален щаб в Гуанджоу. (China Briefing 2019, 19.06.2019 г. < www.china-briefing.com/news/guangzhou-industry-economics-policy/>)

През 2017 г. Гуанджоу беше изпреварен по стопанско значение в провинцията и Южен Китай от намиращия се само на 100 км югоизточно от него и разположен покрай границата със САР Хонконг град **Шънджън**. През 2019 г. населението на града е наброявало 13.0 млн.д., живеещо върху площ от 2.0 хил. км². През същата година номиналният БВП на града (366 млрд.US\$; БВП на човек от населението 26516 US\$) бе изпреварил този на Гуанджоу (340 млрд. US\$; БВП на човек от населението 23924 US\$) и се бе изравнил с този на Хонконг (366 млрд.US\$; БВП на човек от населението 48756 US\$), чиито жители обаче са около два пъти по-малобройни. По стопанско значение в Китай пред Шънджън са само Шанхай (487 млрд. US\$; БВП на човек от населението 20113 US\$) и Пекин (450 млрд. US\$; БВП на човек от населението 21300 US\$). (China Briefing 2019, 20 август 2019 г. < www.china-briefing.com/news/shanghai-industry-economics-policy/>); (China Briefing 2019, 18.03.2019 г. < www.china-briefing.com/news/beijing-industry-economics-policy/>).

След като през 1980 г. рибарското селище Шънджън получава статут на „Специална икономическа зона“, то започва да се развива с неимоверна скорост, като населението му се е увеличило от 30 000 през 1979 г. на повече от 13 милиона днес, а цените на имотите се увеличават с най-високия процент не само в Китай, но и в световен мащаб, достигайки темп на растеж от 62.5 % през 2015 г., без признаци на забавяне. Докато през 80-те и 90-те години на ХХ век повечето инвестиции са били в текстилната и обувната промишленост, то от началото на ХХІ век приоритет придобиват електрониката и телекомуникациите. През 2018 година 38 % от целия износ на Гуандун и 10 % от общия износ на Китай е свързан с предприятия от Шънджън, който през последните 40 години успя да се превърне в „Силиконовата долина на Китай“. Световноизвестни високотехнологични компании със седалища в града са Huawei (основана през 1987 г.), Tencent (основана през 1998 г.) и ZTE (основана през 1985 г.). 6-ата най-голяма банка в Китай и 22-ра в света е основаната през 1987 г. в Шънджън China Merchants Bank

(активи за 1065 млрд. US\$). (China Briefing 2016, 03.11.2016 г. < www.china-briefing.com/news/city-spotlight-innovation-in-shenzhen/>)

Според индекса на глобалните финансови центрове в Топ 10 през 2020 г. са влизали Ню Йорк, Лондон, Шанхай, Токио, Хонконг, Сингапур, Пекин, Сан Франсиско, Шънджън и Цюрих. Смята се, че е напълно възможно в близко бъдеще Шънджън да застраши лидерската позиция на Шанхай, който успя да се изравни и дори да изпревари с малко като финансов център Хонконг. Намирацията се в Делтата на перлената река триъгълник Гуанджоу – Шънджън – Хонконг е районът с най-голяма финансово-икономическа мощ в Китай, изпреварващ по номинален БВП агломерациите на Пекин и Шанхай. (South China Morning Post 2020, 01.11.2020 г. < www.scmp.com/business/banking-finance/article/3107838/shanghai-global-hub-ambitions-take-hit-high-rival>)

Според 18-ия доклад за най-конкурентните градове в Китай, съвместно представен в края на октомври 2020 г. от Китайската академия по обществени науки и вестник „Икономик дейли“ (многоизмерен сравнителен анализ на 291 града), Шънджън, Хонконг и Шанхай заемат трите топ места в списъка по показател цялостна икономическа конкурентоспособност. В топ десетката влизат още Уси, Ухан, Нанкин, Тайпе, Суджоу, Гуанджоу и Пекин. Според доклада, Пекин, Шанхай и Хонконг заемат първите три места по отношение на конкурентоспособност в технологичните иновации, които се превръщат в двигател номер едно за градското развитие в големите градове на страната. Други силни градове в сферата са Сиан, Нанкин, Гуанджоу, Ухан, Шънджън и Ханджоу. (China Radio International.CRI: 2020, 04.11.2020 г. <<http://bulgarian.cri.cn/news/china/3719/20201104/571895.html?fbclid=IwAR0d1xJiNtTnPzWMfXUHNkqT3lzLq1z-KKd1g3paxyhtGlaA6zDxi7mMjJU>>)

Трети и четвърти по икономическо значение в провинция Гуандун и в Топ 20 на Китай са намиращият се на запад от Гуанджоу град **Фошан** (7.7 млн.д.) и разположеният между Гуанджоу и Шънджън град **Дунгуан** (8.4 млн.д.), които през 2019 г. са имали номинални БВП съответно на стойност 155.9 млрд. US\$ (12-о място) (China Daily 2019, 10.01.2019 г. < <http://usa.chinadaily.com.cn/a/201901/10/WS5c36bc67a3106c65c34e3b2e.html>>) и 137.5 млрд. US\$ (15-о място). Фошан е световноизвестен през първата половина на XX век с керамиката и коприната си. Граничи на изток с Гуанджоу, на северозапад Жаокинг, на югозапад с Дзянмън и на юг с Джунгшан, което го превръща във важен транспортен възел в Делтата на перлената река. Неговите логистични и транспортни мрежи са силно интегрирани с тези на Гуанджоу, като двата града са дори свързани с метро. Водеща промишленост във Фошан е електротехническата, която през

2015 г. има дял от 20% от продукцията на електрическа техника в Китай (климатици, хладилници и печки).

Поради ключовото местоположение на Дунгуан между Шънджън и Гуанджоу, той бързо се развива като транспортен център в Делтата на Перлената река. В тази връзка са разработени амбициозни планове за модернизирание на магистралите, метрото и високоскоростната железопътна връзка. Един на всеки пет смартфон в света се произвежда в него. (China Briefing 2020, 10.06.2020 г. < www.china-briefing.com/news/chinas-greater-bay-area-looking-beyond-flagship-cities/>)

Останалите пет големи града, формиращи агломерацията на Делтата на Перлената река са Хуйжоу (4.8 млн.д.; 11.35 хил. км²; номинален БВП – 60.6 млрд. US\$), Дзянмън (4.6 млн.д.; 9.51 хил. км²; номинален БВП – 45.6 млрд. US\$), Жаоцин (4.1 млн.д.; 14.89 хил. км²; номинален БВП – 33.0 млрд. US\$), Жонгшан (3.3 млн.д.; 1.78 хил. км²; номинален БВП – 45.0 млрд. US\$) и Джухай (1.8 млн.д.; 1.74 хил. км²; номинален БВП – 49.8 млрд. US\$). През 2018 г. населението им надхвърля 17 млн.д, а номиналният им БВП е 234 млрд. US\$. (China Briefing 2020, 22.05.2020 г. < www.china-briefing.com/news/chinas-greater-bay-area-2020-opening-financial-industry-promoting-integration/>). Двете основни индустрии в **Хуйжоу** са нефтохимическата и електронната, в които са инвестирани около 140 милиарда US\$. Градът е сред най-големите производители на компютърни платки в Азия. В района се намира откритата през 1993 г. атомна централа „Дайя бей“. **Дзянмън** се намира на запад от Фошан, Джухай и Жонгшан и е своеобразна западна врата към Делтата на Перлената река. Има две пристанища и предприятия за производство на мотоциклети, кораби, авточасти, текстил, облекла, хартия и хранителни продукти. Около града е развито селското стопанство. В **Жаоцин** се развиват високотехнологични отрасли в създадена специално за тази цел индустриална зона (Zhaoqing New Hi-Tech Industrial Development Zone 2020, 01.10.2020 г. < www.zqgx.gov.cn/en/index.html >). **Жонгшан** е родно място на първия президент на Република Китай – Сун Ятсен. Намира се в западната част на делтата, на юг от Фошан, като граничи с Гуанджоу, Джухай и Дзянмън. В миналото е бил известен с търговията си с морска сол. Развити са корабостроенето и нефтохимическата промишленост. **Джухай** се намира на мястото, където Перлената река се влива в Южнокитайско море. Граничи на север с Жонгшан и на юг с Макао. До края на 70-те години на ХХ век е бил малко рибарско селище. Получава статут на град през 1979 г. и започва бързо да се развива след началото на реформите. Развити са електротехниката, фармацевтиката, нефтохимическата промишленост, производството на прецизни инструменти и медицинско оборудване. Произвеждат се също

така печатни консумативи и яхти. Най-голямата компания в Джухай е Gree Electric Appliances Inc. – компания за производство на домакински уреди и консумативи. Развитието на Джухай е тясно свързано с това на Макао.

През 2019 г. номиналният БВП на Гуанджоу, Шънджън, Фошан, Дунгуан, Хуйжоу, Дзянмън, Жаоцин, Жонгшан и Джухай е надхвърлял 1.23 трилиона US\$ (4/5 от БВП на провинция Гуандун).

Намиращият се в югозападната част на провинция Гуандун (до Гуанси-Чжуанският автономен район и на север от провинция Хайнан) град **Джандзян**, който от 1984 г. е със статут на отворен крайбрежен град, също се разви бързо през последните четири десетилетия, а населението му нарасна на 8 млн.д. Развити са корабостроенето, автомобилостроенето, електрониката, нефтохимията, стоманодобива, текстилната и хранително-вкусовата промишленост. Пристанището му е сред 10-те най-големи в страната и най-южното в „континентален Китай“. През 2005 г. на около 30 км от Джандзян, в континенталния шелф на КНР в Южнокитайско море, е открито голямото петролното поле „Вуши“, чието разработване доведе до откриването на около 200 хил. работни места и даде нов тласък за развитието на града. (China Daily 2015, 12.03.2015 г. < www.chinadaily.com.cn/m/guangdong/zhanjiang/2015-03/12/content_19793078.htm>)
Номиналният БВП на Джандзян през 2018 г. е бил на стойност 32.6 млрд. US\$ (ZhanJiang.China 2020, 29.10.2020 г. < http://en.zhanjiang.gov.cn/2020-10/29/c_557722.htm>)

Намиращият се в югоизточната част на провинция Гуандун (до провинция Фудзиен) **Шантоу** е с население от около 6 млн.д. През 1980 г. е сред първите четири града, получили статут на специална икономическа зона, заедно с Шънджън, Джухай (Гуандун) и Сямън (Фудзиен). Важен дял в икономиката му имат производството на детски играчки, електроника и текстил. Номиналният БВП на Шантоу през 2018 г. е възлизал на 40.5 милиарда US\$. (Guangming Online – Ideology and Culture in China 2020, 25.08.2020 г. < http://en.gmw.cn/2020-08/25/content_34137728.htm >)

Провинция **Хайнан** (9.3 млн.д.; 35.4 хил. км²) е разположена на едноименния остров в Южнокитайско море. Номиналният БВП на провинцията през 2019 г. е бил в размер на 77.0 млрд. US\$ (28-и в страната), а БВП на човек от населението – 8191 US\$ (16-и в страната). На 1 октомври 1984 г. по предложение на Дън Сяопин в състава на провинция Гуандун е създаден т. нар. Административен регион Хайнан, който през 1988 г. придобива статут на самостоятелна провинция и „специална икономическа зона“ (Wu 2005, 296). През април 2018 г. президентът Си Дзинпин предлага целият остров Хайнан да се превърне в свободна икономическа зона

до 2025 г. (China Briefing 2019, 08.07.2019 г. < [www.china-briefing.com/news/hainan-free-trade-zone-what-is-the-progress/ ?hilite=%27hainan%27](http://www.china-briefing.com/news/hainan-free-trade-zone-what-is-the-progress/?hilite=%27hainan%27) >)

Географското положение на Хайнан го прави особено важен за развитието на икономическите и политическите отношения на КНР и страните-членки на АСЕАН. Намира се в тропиците, на юг от 20-ия паралел, което благоприятства развитието на тропическото земеделие и морския туризъм. Наричан е „китайският Хавай“ или „китайската Флорида“. Освен морски се развива и медицински туризъм. Правят се големи инвестиции от бизнесмени с китайски произход от Сингапур, Малайзия, Тайланд, Индонезия и др. страни от Югоизточна Азия. Столицата на провинцията **Хайкоу** (2.3 млн.д.) се намира в североизточната част на острова. В нея са развити хранително-вкусовата и текстилната промишленост, както и преработката на каучук.

В южната част на острова се намира най-големият и модерен морски курорт в Китай – **Саня** (0.8 млн.д.), който стана световноизвестен с организирането на най-различни международни конкурси. Южното крайбрежие на Хайнан е наричано „китайската Ривиера“. В началото на 2018 г. правителството на КНР започна обсъждане относно легализирането на хазарта в Хайнан, по подобие на Макао, с цел стимулиране развитието на туризма. (China Briefing 2019, 09.02.2019 г. < www.china-briefing.com/news/china-considering-legalizing-gambling-hainan-province/ >)

През октомври 2014 г. край град Лунлоу в област Уънчан, на североизточното крайбрежие на провинция Хайнан, бе завършено изграждането на космодрума Уънчан, който е четвъртият изграден в КНР след Дзиуцюен (открит през 1958 г. в пустинята Гоби; Вътрешна Монголия), Тайюен (открит през 1966 г. в провинция Шанси) и Сичан (открит през 1984 г. в провинция Съчуан). За разлика от космическите центрове на континента, които използват жп транспорт, Уънчан използва морското си пристанище за доставки.

След построяването на площадката за изстрелване на космически кораби, Лунлоу започна да привлича вниманието на инвеститорите, което бе последвано от откриването на хотели и търговски центрове. До 2019 г. броят на магазините се увеличи от 230 на повече от 900, на хотелите от 5 на 46, а на големите супермаркети и бизнес центрове достигна 13. Бяха създадени над 5000 нови работни места. Изстрелването на ракетата-носител „Чанджън-5 Y3“ през 2019 г. привлече около 170 000 туристи в града. (China Radio International.CRI: 2020, 06.11.2020 г. < http://bulgarian.cri.cn/news/china/3719/20201106/573299.html?fbclid=IwAR0a2PMKVtm50v0WHPkVtnepD4_3HJmj21vtwaIlbVCJLq3HQqmL9XbG0hY >)

В състава на провинция Хайнан са включени Параселските острови (Сишациондао – Западни пясъци) и островите Спратли (Наншациондао – Южни пясъци). Представяват малки коралови острови, които обаче заемат стратегическо положение в Южнокитайско море, простирайки се на юг до $7^{\circ}22'20''N$ (т.е. до бреговете на Малайзия и Бруней) и на изток до $115^{\circ}49'E$ (т.е. до големия филипински остров Палаван). Общото им население е около 2000 души, а административен център е намиращото се на Параселските острови градче Санша.

Специалният административен район Хонконг (Сянган) е един от двата специални административни района на Китайската народна република, заедно с Макао. Намира се от източната страна на делтата на Перлената река. Хонконг е британска колония от 1842 г. до 1 юли 1997 г., когато е върнат на Китай. Според Съвместната китайско-британска декларация ще му бъде гарантирана висока степен на автономия до 2047 г., петдесет години след предаването от Великобритания на КНР. Дотогава Китай ще се придържа към принципа „една страна – две системи“. Централното правителство отговаря за външната политика и отбраната, а на подчинение на правителството на Хонконг са съдебната система, полицията, монетарната, митническата и имиграционните политики. САР Хонконг може също така самостоятелно да участва в работата на международни организации, като например Световната банка, Международния валутен фонд и др.

Населението на САР Хонконг през 2019 г. е наброявало 7.5 млн.д., живеещи на територия от 1108 km^2 (териториалните води са с площ 1647 km^2 , а общата територия е с площ 2755 km^2). Има сухопътна граница единствено с провинция Гуандун, която е с дължина 30 км. Икономиката му е смятана за една от „най-свободните“ в света и е модел за подражание. Независимо от това и тук държавата понякога се намесва в стопанския живот. Правителството на Хонконг често се включва в редица публични проекти, свързани с транспорта, строителството и подобряването на градската среда.

През 2019 г. номиналният БВП е бил на стойност 366 млрд. US\$ (35-и в света). БВП на човек от населението през същата година е бил 48756 US\$, т.е. около два пъти по-висок, отколкото в Пекин и Шанхай. Тези показатели поставят Хонконг сред най-значимите градове в света. Под линията на бедността живее само 4% от населението. В региона на Източна Азия само Япония и Сингапур имат по-висок стандарт на живот. В момента Хонконг е 10-а търговска сила в света. Използваната валута е Хонконгският долар, който от октомври 1983 г. е фиксиран към щатския долар, като се движи в диапазона $\text{HK}\$7.80 \pm 0.05 = \$1 \text{ USD}$. Паричната политика се осъществява

под формата на валутен съвет/борд. Хонконгската фондова борса е 6-ата най-голяма в света (след Нюйоркската, НАСДАК, Японската борсова група, Лондонската и Шанхайската, която я задмина през 2018 г.), с пазарна капитализация от 3.94 трлн.US\$ през 2019 г.

Хонконг е сред петте водещи финансови центрове в света, заедно с Ню Йорк, Лондон, Шанхай и Токио, но през последните години отстъпва позиции за сметка на Шанхай, Пекин и Шънджън.

Важно значение за развитието на Хонконг има откритата на 24 октомври 2018 г. 6-лентова система, която го свързва с Джухай в провинция Гуандун и Макао. С дължина от 55 км тази система е най-дългата в света. Състои се от три моста (главният е с дължина 22.9 км), подводен тунел (6.7 км) и четири изкуствени острова, построени при вливането на Перлената река в Южнокитайско море. (Straits Times 2018, 25.10.2018 г. < www.straitstimes.com/asia/east-asia/smooth-start-for-worlds-longest-sea-crossing>)

Специалният административен район Макао (Макау, Аомин) е един от двата специални административни района на Китайската народна република, наред с Хонконг. Намира се от западната страна на делтата на Перлената река. Населението на Макао през 2019 г. е наброявало 0.7 млн.д., живеещи на територия от 30.4 км² (териториалните води са с площ 84.9 км², а общата територия е с площ 115.3 км²).

Макао е офшорен финансов център и свободно пристанище, без специален режим, ограничаващ обмяната на валута. Офшорният финансов бизнес се регулира и надзирава от т.нар. Monetary Authority of Macau, докато офшорният нефинансов бизнес се контролира от т.нар. Macau Trade and Investment Promotion Institute. В Макао работят 20 лицензирани банки, 16 от които чуждестранни. Най-големи сред тях са Banco Tai Fung и Banco Seng Heng. През 2019 г. номиналният БВП бе на стойност 54.2 млрд. US\$ (81-ви в света), а БВП на човек от населението в размер от 81728 US\$ надхвърляше този на Хонконг с 32394 US\$.

Макао е най-старата и същевременно последна европейска колония в Китай. Първият европейец, който посещава Макао през 1513 г., е португалският изследовател Хорхе Алвар. Скоро след това португалците започват търговия в района, а през 1557 придобиват от династията Мин (1368 – 1644 г.) правото да използват Макао като пристанище и търговски център. Колонията бързо се превръща във важен регионален търговски център, обслужващ португалските търговски пътища: Макао – Малака – Гоа – Лисабон, Гуанджоу – Макао – Нагасаки и Макао – Манила – Мексико. През 1576 г. Папа Григорий XIII създава на територията му епископат. През XVII и XVIII век Португалия започва да губи значението си като световна сила, като е изместена от Великобритания, Нидерландия и Фран-

ция. След придобиването на Хонконг от Великобритания в средата на XIX век, търговското значение на Макао постепенно започва да намалява, а риболовът отново се превръща в основен поминък за населението. През 1920 г. близо 70 % от живеещите по това време 84 хил. души се препитават от риболов.

Важно значение за икономическия живот на Макао има легализацията на хазарта от португалското правителство в средата на XIX век, но повратният момент за неговото развитие настъпва през 1937 г., когато Tai Heng Company получава първата концесия за монопол в казино бизнеса. Тази компания обаче се оказва твърде консервативна, за да развие потенциалните възможности на този бизнес. През 1962 г. настъпва втори повратен момент, когато правителството дава монополен лиценз на Sociedade de Turismo e Diversões de Macau (STDM), компания, създадена от легендарния Стенли Хо и още трима негови съдружници. Тя започва да предлага западен тип хазартни игри и модернизира морския транспорт между Макао и Хонконг, довеждайки милиони жители на британската колония.

На 20 декември 1999 г. Португалия върна Макао на Китай, като в Съвместната китайско-португалска декларация бе гарантирано, че Макао, подобно на Хонконг, ще има висока степен на автономия до 2049 г., петдесет години след трансфера, според принципа „една страна – две системи“.

През 2001 г. хазартната индустрия е либерализирана и се слага край на монопола на Sociedade de Turismo e Diversões de Macau (STDM). На пазара навлизат известни казино оператори от Невада, като например Las Vegas Sands, Wynn Resort и MGM Mirage. В резултат от строителството на нови казина, през последните десетилетия икономиката на Макао се развива с невиджани темпове. Приходите от хазарт дори задминаха тези в Лас Вегас, а Макао се превърна в най-големия хазартен център на света.

Подобно на Хонконг, Макао е приел системата на валутен борд. Паричната единица, която се нарича „патака“ (MOP), е гарантирана на 100 % от валутни резерви в чуждестранна валута, предимно Хонконгски долари (HKD). Патака е вързана към Хонконгския долар в съотношение MOP\$1.03 = HK\$1, за което се грижи т. нар. Monetary Authority of Macau (AMCM). Около 2/3 от използваната в обръщение валута е Хонконгски долар, след 1999 г. широко се използва и китайският юан. (Матеев 2009, 149 – 153)

Гуанси-Чжуанският автономен район (48.4 млн.д.; 237.6 хил. км²) е област, населена предимно с китайци (60 %) и чжуанци – най-голямото малцинство в Китай, което е от групата на таите (35 %). През 2019 г. има номинален БВП на стойност от 307.9 млрд. US\$ (19-и в страната), а БВП на човек от населението през същата година е 6228 US\$ (29-и в страната,

т.е. пред-предпоследен). Намира се на запад от Гуандун, а на югозапад граничи с Виетнам. В него се намират най-големите залежи в КНР на боксит. Заради сложните отношения между двете страни районът дълго време бе избягван от чуждестранните и местните инвеститори, но след започналото през 90-те години разведряване между КНР и Виетнам стана по-атраکتивен за инвеститорите. През август 2019 г. правителството на КНР предложи Гуанси-Чжуанският автономен район да се превърне в свободна икономическа зона до 2025 г. (China Briefing 2019, 10.10.2019 г. < www.china-briefing.com/news/china-free-trade-zones-six-provinces/?hilit=%27guangxi%27>)

Климатът благоприятства развитието на субтропическото земеделие, както и на морския туризъм по крайбрежието на залива Бакбо (Тонкин). Водещи индустриални центрове са столицата **Наннин** (7.3 млн.д.), Лиуджоу (4.0 млн.д.) и Гуейлин (5.1 млн.д.). Най-важно пристанище на провинцията е **Бейхай** (1.6 млн.д.), където има голяма корабостроителница и е развита търговията. Този бързо развиващ се град има особено важна роля в търговията на КНР със страните-членки на АСЕАН (China Briefing 2013, 29.11.2013 г. < www.china-briefing.com/news/china-free-trade-zones-six-provinces/?hilit=%27guangxi%27>); (Donald & Benewick 2005, 108 – 126); (<National Bureau of Statistics of China, 01.10.2020, < <http://www.stats.gov.cn/enGliSH/>>); (The World Bank 2020, 01.10 2020 г. < <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>>)

Библиография

Стефанов и Колева 2015: Стефанов, Н. и Колева, А., Китай. Социално-икономическо развитие от древността до наши дни. София: Изток-Запад. 2015 [**Stefanov i Koleva 2015:** Stefanov, N. i Koleva, A., Kitay. Sotsialno-ikonichesko razvitie ot drevnostta do nashi dni. Sofiya: Iztok-Zapad. 2015].

Попов 2011: Попов, Н., Китайската икономика в прелома на XXI век. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“. 2011 [**Popov 2011:** Popov, N., Kitayskata ikonomika v preloma na XXI vek. Sofiya: Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”. 2011].

Матеев 2009: Матеев, И., Източна Азия: Икономика и политика. В.Т.: Фабер, 2009 [**Mateev 2009:** Mateev, I., Iztochna Aziya: Ikonomika i politika. V.T.: Faber, 2009].

Donald&Benewick 2005: Donald St. H. & Benewick R. The State of China Atlas. University of California Press. Berkeley. 2005.

Wu 2005: Wu, Jinglian. Understanding and Interpreting Chinese Economic Reform. Thomson South-Western. Singapore. 2005.

Nikkei Asia 2020, 14 април 2020 г. < [https://asia.nikkei.com/ Companies/Guangzhou-Automobile-Group-Co.-Ltd2](https://asia.nikkei.com/Companies/Guangzhou-Automobile-Group-Co.-Ltd2)>

China Briefing 2019, 19.06.2019 г. < www.china-briefing.com/news/guangzhou-industry-economics-policy/>

China Briefing 2019, 20.08.2019 г. < www.china-briefing.com/news/shanghai-industry-economics-policy/>); (China Briefing 2019, 18.03.2019 г. < www.china-briefing.com/news/beijing-industry-economics-policy/>

China Briefing 2016, 03.11.2016 г. < www.china-briefing.com/news/city-spotlight-innovation-in-shenzhen/>

South China Morning Post 2020, 01.11.2020 г. < www.scmp.com/business/banking-finance/article/3107838/shanghais-global-hub-ambitions-take-hit-high-rival>

China Radio International. CRI: 2020, 04.11.2020 г. <<http://bulgarian.cri.cn/news/china/3719/20201104/571895.html?fbclid=IwAR0d1xJiNtTnPzWMfX-UHHkqT3IzLq1z-KKd1g3paxyhtGIaA6zDxi7mMjJU>>

China Daily 2019, 10.01.2019 г. < <http://usa.chinadaily.com.cn/a/201901/10/WS5c36bc67a3106c65c34e3b2e.html>>

China Briefing 2020, 10.06.2020 г. < www.china-briefing.com/news/chinas-greater-bay-area-looking-beyond-flagship-cities/>

China Briefing 2020, 22.05.2020 г. < www.china-briefing.com/news/chinas-greater-bay-area-2020-opening-financial-industry-promoting-integration/>

Zhaoqing New Hi-Tech Industrial Development Zone 2020, 01.10.2020 г. < www.zqgx.gov.cn/en/index.html

China Daily 2015, 12.03.2015 г. < www.chinadaily.com.cn/m/guangdong/zhanjiang/2015-03/12/content_19793078.htm>

ZhanJiang.China 2020, 29.10.2020 г. < http://en.zhanjiang.gov.cn/2020-10/29/c_557722.htm>

Guangming Online – Ideology and Culture in China 2020, 25.08.2020 г. < http://en.gmw.cn/2020-08/25/content_34137728.htm >

China Briefing 2019, 08.07.2019 г. < www.china-briefing.com/news/hainan-free-trade-zone-what-is-the-progress/?hilite=%27hainan%27 >

China Briefing 2019, 09.02.2019 г. < www.china-briefing.com/news/china-considering-legalizing-gambling-hainan-province/ >

China Radio International. CRI 2020, 06.11.2020 г. <http://bulgarian.cri.cn/news/china/3719/20201106/573299.html?fbclid=IwAR0a2PMKVtm-50v0WHPkBtneD4_3HJmj21vtwaIlbVCJLq3HQqmL9XbG0hY>

Straits Times 2018, 25.10.2018 г. < www.straitstimes.com/asia/east-asia/smooth-start-for-worlds-longest-sea-crossing>

China Briefing 2019, 10.09.2019 г. < www.china-briefing.com/news/china-free-trade-zones-six-provinces/?hilite=%27guangxi%27>

China Briefing 2013, 29.11.2013 г. < www.china-briefing.com/news/china-free-trade-zones-six-provinces/?hilite=%27guangxi%27>

National Bureau of Statistics of China 2020, 01.10.2020 г. <<http://www.stats.gov.cn/enGLISH/>>

The World Bank 2020, 01.10.2020 г. < <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> >